

ZE ŽIVOTA SPOLEČNOSTÍ XV.

NORDISK LICHENOLOGISK FORENING (NLF)

Společnost byla založena v roce 1975 s cílem pořádat exkurze pro skandinávské amatérské i profesionální lichenology (kromě této společnosti existují ještě národní organizace, viz níže). Ve vedení společnosti se střídají zástupci jednotlivých zemí ve dvouletých cyklech. Se stejnou periodicitou se konají několikadenní exkurze NLF (např. letos na Faerské ostrovy). Členství je nyní otevřené všem zájemcům o lichenologii (původně bylo omezené pouze na občany Dánska, Švédska, Norska a Finska). Společnost vydává dvakrát ročně časopis *Graphis Scripta* (články většinou v angličtině), předplatné na dva roky činí 250 SEK. Funkcionáři společnosti jsou V. Alstrup (předseda), R. Skytén (místopředseda), S.N. Christiansen (sekretář).

jl

R Ů Z N Ě

RECENZE

Frey W., Frahm J.-P., Fischer E. & Lobin W.: *Die Moos- und Farnpflanzen Europas. Kleine Kryptogamenflora. Bd. IV. 426 p., 149 fig., Stuttgart, Jena, New York (Fischer Verlag), 6. ed., 1995. Cena 78 DM (50 US \$)*

Tato velmi významná publikace obsahuje úplně nové určovací klíče jätrovek, hlevíků (W.Frey), mechů (J.-P.Frahm) a kapradin (E.Fischer, W.Lobin). Pokrývá území celé Evropy. Pro začátečníka může být používání této příručky dosti obtížné. Klíče jsou totiž obvykle zpracovány pro velké taxonomické skupiny. Dalším důvodem je ta skutečnost, že pokrývané geografické území je dosti rozsáhlé. Mechorosty přitom jistě patří k obtížně určovatelným skupinám. Recenzovaná kniha je vynikající určovací pomůckou, která shrnuje poznatky z prací roztroušených jinak po mnohých jiných publikacích na celém světě. Pro náš kontinent se stane zřejmě "bryologickým standartem" pro velmi dlouhé období.

Ivan Novotný

Wirth V.: *Die Flechten Baden-Württembergs. 1006 p., E.Ulmer, Stuttgart, 1995. Cena 148 DM*

Celkem přes 1000 stran, 555 barevných fotografií, 55 černobílých fotografií a kreseb, 996 kartogramů rozšíření zahrnuje nové vydání populární Wirthovy publikace. Kniha je známa jako kniha s nejkrásnějšími fotografiemi lišejníků, kterým neodolá i nelichenolog. Nové vydání je nyní dvoudílné; barevnými fotografiemi se od předchozího liší málo, avšak síťové mapy jsou pochopitelně nové. Zcela nové jsou však zařazeny určovací klíče i ekologické a fyto geografické charakteristiky jednotlivých druhů.

Wirth V.: *Flechtenflora. 661 p., E.Ulmer, Stuttgart, 1995.*

Nové vydání velmi oblíbeného klíče, který je mj. hodnotný i pro široké ekologické a fyto geografické charakteristiky každého druhu. V novém vydání jsou minimální změny v obrazovém doprovodu, z charakteristik byly vypuštěny fyto ceno logické jednotky. Nejvýznamnější inovací jsou změny taxonomické a nomenklatorické, rozšířený klíč a rozšířeny byly i úvodní obecné kapitoly (celkový rozsah knihy se zvýšil o více než 100 stran). V nezměněné formě je textová část inkorporována do nového vydání obrazového atlasu (viz výše). Ideální určovací pomůcka v našich podmínkách, úpravou vhodná i do terénu.

Kirschbaum U. & Wirth V.: Flechten erkennen - Luftgüte bestimmen. 128 p., E.Ulmer, Stuttgart, 1995. Cena 19.80 DM

Semipopulární publikace seznamuje zájemce o bioindikaci a lišejníky s 60 nejběžnějšími epifytickými druhy využívanými pro bioindikaci znečištění ovzduší. Kniha přináší informace o metodách bioindikace a mapování lišejníků. Každý z vybraných druhů je doprovázen barevnou fotografií, popisem a ekologickou charakteristikou. Kniha je doplněna určovacím klíčem zahrnujícím 120 druhů.

jl

Ve dnech 7.-12. srpna 1995 proběhla ve městě Mexico mezinárodní bryologická konference na téma "Tropical bryophytes: biology, diversity and conservation". Konferenci pořádala Mezinárodní bryologická společnost (I.A.B.) v rámci pravidelných, vždy v dvouletém intervalu se opakujících akcí společnosti. Organizace se ujal nejvýznamnější mexický bryolog M.C. Delgadillo (Instituto de Biología UNAM) a celkově se konference zúčastnilo něco přes 50 bryologů (oficiální seznam zúčastněných nebyl k dispozici) převážně ze zemí latinské Ameriky a USA. Dva konferenční dny byly věnovány referátům ne vždy zaměřeným na problematiku tropických mechorostů; referáty většinou shrnovaly současné výzkumy referujících, což je ovšem jev obvyklý u prakticky všech konferencí. Významný - a z hlediska celosvětové ochrany mechorostů přínosný - byl jednodenní workshop, který byl v rámci konference organizován T. Hällingbackem, předsedou "I.A.B. Bryophyte Specialists Group".

Středoevropský bryolog, který měl možnost zúčastnit se této konference, ocení nejvíce exkurze v exotickém prostředí; perfektní organizace konference, zajímavé referáty i diskuse s účastníky se tak dostanou poněkud "do stínu" atraktivity bryologické vegetace. Jedna jednodenní a jedna dvoudenní exkurze tvořily jakýsi průřez nejzajímavějšími vegetačními typy: alpská travnatá společenstva ve výšce 4080 m na vulkánu Nevado de Toluca, lesní společenstva s dominantní *Pinus hartwegii* (3650 m), *Abies religiosa* (3000 m), mesofylní horské lesy (2300-2700 m) a konečně tropické lesy s *Bursera - Heliocarpus - Guazuma* (1600 m). Vzhledem k bohatosti bryoflory byly pochopitelně všechny zastávky velmi krátké a účastníci měli na vybranou, zda intenzivně sbírat vše, co jim "padlo" do oka a spoléhat na dodatečné určení nebo dát přednost diskusí s četnými specialisty za cenu "opominutí" těch druhů, které nebyly v centru pozornosti.

Jiří Vaňa

Ve dnech 14.-23. srpna 1995 se na Slovensku uskutečnilo setkání členů Britské bryologické společnosti. Pod vedení dr. Rudolfa Šoltése navštívilo 7 zahraničních, 2 čeští a několik slovenských účastníků zajímavé lokality Západních, Vysokých, Belianských a Nízkých Tater, Červených vrchů, Pienin, Slovenského ráje a Podtatranské kotliny. K nejzajímavějším nalezům z rašelinářů patřily *Moerckia hibernica*, *Paludella squarrosa*, *Meesia triquetra* nebo *Hypnum pratense*; ve Vajskovské dolině v Nízkých Tatrách samozřejmě *Ochryaea tatrensis*; nad hranicí lesa v Tatrách pak *Sauteria alpina*, *Peltolepis quadrata*; na mylonitech Roháčů *Bucegia romanica*, *Saelania glaucescens*, ve Slovenském ráji pak *Moerckia blyttii*, *Buxbaumia viridis* nebo *Amblyodon dealbatus*. Díky pěknému počasí a dobré organizaci lze akci považovat za velmi zdařilou.

Blanka Buryová

Plánovaná výstava "Jak se státi bryologem aneb mechorosty nejstarší rostliny na souši". Moravské zemské muzeum v Brně připravuje na rok 1987 výstavu o mechorostech s výše uvedeným názvem. Co do rozsahu se bude jednat o větší projekt s cílem seznámit širší veřejnost s touto skupinou, ukázat současné bryologické dění i získat nové potenciální zájemce. Výstava bude připravena tak, aby ji případní zájemci mohli převzít

a instalovat. Obracíme se proto s prosbou na členy bryo-liochenologické sekce, kteří jsou ochotni poskytnout bryologický materiál hodný vystavení (diapozitivy, fotografie, živý zajímavý materiál apod.), aby kontaktovali RNDr. I. Novotného, botanické oddělení MZM, Preslova 1, 602 00 Brno, tel. 05/334345, E-mail mzm@mzm.anet.cz. Vaše náměty by potom bylo možné konfrontovat se scénářem připravované výstavy.

Ivan Novotný

Zdá se, že kryptogamologických výstav neustále přibývá! Pepa Halda společně se Zdeňkem Palicou připravují putovní výstavu "Tajemný svět lišejníků". Zatím je více než jisté, že ji můžete shlédnout již v lednu 1996 v Deštném v Orł. horách a v únoru v Rychnově n. Kněžnou.

Úhlavní nepřítel lišejníků na trhu!

Nedosti na tom, že kouře a jiné jedovatiny z komínů staly se osudné mnohým našim milým lišejníkům, o nichž někteří zbloudilci dokonce tvrdí, že to jsou jen houby. Spolek hubičů pod krycím jménem Biochemie Bohumín vrhl na trh vodičku jedovatou v láhvi stříkací neboli sprayové, zvanou "Savoprim proti plísním", o níž na vigneté rafinované barevně zcela bezostychu praví, že "přípravek je určený proti mikroskopickým vláknitým houbám, řasám, lišejníkům a má vysoké baktericidní účinky". A jako vrchol nevkusy a výsměchu jest uvedeno, že "výrobek jest ekologicky nezávadný". A proto se ptáme: je toto dnes ještě možné? Zcela nepochybně protest ostrý jest třeba vznést (zatím sice nevíme kam a komu, ale nevzdáváme se!).

Usnea

Sledování lišejníků školními dětmi

Na podzim roku 1994 probíhal třetí ročník mezinárodního dětského projektu "Air Pollution Project Europe", který je koordinován Norskou společností pro ochranu přírody (Norges Naturvernforbund). Ve třetím ročníku se projektu účastnilo 12 zemí, mezi nimi rovněž Česká republika. U nás se projekt nazývá "Modré z nebe - zajímá tě, co dýcháš" a stará se o něj sdružení TEREZA (hlavním koordinátorem je ing. Dana Votápková). Loni se celkem účastnilo téměř 400 skupin dětí ze základních a středních škol, dětských kroužků a oddílů, několik rodin i jednotlivců. Celkem se do projektu zapojilo okolo 8 000 českých dětí. Hlavní náplní projektu byly dvě hlavní aktivity, které prováděli účastníci ze všech 12 zemí ve stejném období a za stejných podmínek: "Lišejníky" a "Kyselé deště". Lišejníky byly zařazeny poprvé jako mezinárodní část projektu. Úkolem dětí bylo sledovat epifytické lišejníky na různých typech borky (listnáče, jehličnany a bříza) a zaznamenávat počet druhů odděleně v různých růstových formách stélky. Kromě toho byla sledována i pokryvnost lišejníků na ploše 15 x 15 cm. Jako další charakteristiky naleziště byl zjišťován charakter krajiny a vzdálenost od nejbližšího zdroje znečištění. Celkem bylo prozkoumáno 3139 stromů. Výsledky potvrzují známé skutečnosti a porovnáním s mapou znečištění ovzduší byly ukázány vzájemné závislosti. Nejčastěji byly zaznamenávány lišejníky se stélkou korovitou, pak lupenitou a nejvzácnější byly druhy se stélkou keříčkovitou. Nejvhodnějším substrátem pro epifytické lišejníky byla shledána borka listnáčů. Zprávu o celkových výsledcích evropského projektu vypracovalo norské ústředí, podrobnější zprávu o výsledcích projektu v ČR vydalo sdružení TEREZA (výsledky zpracovali J.Liška a R.Srněnský). V letošním roce projekt opět pokračuje. Pro celkovou osvětu a podchycení zájmu o lišejníky vydalo sdružení TEREZA soubor pracovních listů (autor: J.Liška) s informacemi o biologii lišejníků (růst, rozmnožování a základy ekologie), sběru a herbářování a také s jednoduchým určovacím klíčem.

jl

Britská lichenologická společnost udělila svému čestnému členu A.Vězdovi "Highland quaiche" jako hmatatelný důkaz ocenění jeho přínosu v lichenologii. Highland quaiche je původně keltská slavnostní nádoba pro významné hosty, zhotovená byla z kůže, hlíny či kovu. Jako novodobá cena je zhotovena ze slitiny bílého kovu s vyrytým věnováním.

jl

Valné shromáždění Slovenské botanické společnosti udělilo na svém zasedání 12.4.1995 Holubyho pamětní medaili u příležitosti 75. narozenin A.Vězdovi za jeho zásluhy o výzkum lišejníků na území Slovenska. A.Vězda je mezi prvními zahraničními laureáty tohoto ocenění.

jl

UZÁVĚRKA PŘÍŠTÍHO ČÍSLA: 15.4. 1996

Uvítáme příspěvky psané na počítači (NLQ) nebo psacím strojem s novou páskou a bez rukopisných oprav a dalších poznámek (z důvodu možnosti převodu textu na PC scannerem bez ručního přepisování). Nejvíce vítány jsou samozřejmě příspěvky na disketě (v T602, MS Word nebo ASCII file). Hlavní články prosíme s anglickým abstraktem. Redaktoři si vyhrazují právo na úpravu rukopisů, popř. krácení.

ČESKÁ A SLOVENSKÁ LICHENOLOGICKÁ BIBLIOGRAFIE VIII.

sestavil J. Liška

- Boom P.P.G. van den & Vězda A. (1995): A new species and a new variety of the lichen genus *Gyalidea* from Western Europe. - *Mycotaxon* 54: 421-426.
- Etayo J. & Vězda A. (1994): Two new species of *Gyalidea* from Europe. - *Lichenologist* 26: 333-335.
- Horáková J. & Alstrup V. (1994): *Phaeospora arctica*, a new lichenicolous fungus. - *Graphis Scripta* 6: 61-63.
- Janiga M. et al. [incl. Z.Kyselová] (1993): A study on the preservation of the Tatras region and the plants to hold the 2002 Winter Olympics in northern Slovakia. - *Oecologia Montana* 2: 31-45. [Lichen vegetation p. 38-39]
- Kalb K. & Vězda A. (1994): Beiträge zur Kenntnis foliicoler Flechten australischer Regenwälder IV. - *Bull. Soc. Linn. Provence* 45: 235-246.
- Kyselová Z. (1995): Contribution to the lichen flora of the Tatra Mountains II. Addenda ad lichenographiam Tatrae II. - *Oecologia Montana* 4: 15-20.
- Lackovičová A. (1995): Diverzita epifytických lišejníků v oblasti Krompách. [Epiphytic lichen diversity in the Krompachy region]. - In: Topercer J., ed., Diverzita rastlinstva Slovenska (Zborník referátov zo VI. zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, Biatnica, 6.-10. júna 1994), p. 158-163, Slov. bot. spoločnosť, Bratislava.
- Lackovičová A. (1995): RNDr. Ing. Antonín Vězda, CSc. - *Bull. Slov. Bot. Spoloč.* 17: 171-172.
- Lackovičová A. et al. (1994): Element content of the lichen *Hypogymnia physodes* and spruce needles in the industrial area of Rudňany and Krompachy (NE Slovakia). - *Ekológia (Bratislava)* 13: 415-423.
- Lisická ě. (1995): Predbežný červený zoznam lišejníkov Veľkej Fatry. [Preliminary red list of lichens of Veľká Fatra Mts.]. - In: Topercer J., ed., Diverzita rastlinstva Slovenska (Zborník referátov zo VI. zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, Biatnica, 6.-10. júna 1994), p. 49-51, Nitra.